

औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान ऐन, २०५३

लालमोहर र प्रकाशन मिति

२०५३।७।१९

संशोधन गर्ने ऐन

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

१. गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून

संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ ♦

२०६६।१०।७

२. औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान ऐन

(पहिलो संशोधन) ऐन, २०७६

२०७६।१२।०७

२०५३ सालको ऐन नं. ३

✕.....

औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठानको सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना: राष्ट्रको औद्योगिक विकासका लागि उद्यमशीलता, गुणस्तरयुक्त व्यवस्थापन, प्रविधि र प्राविधिक जनशक्तिको खाँचोलाई पूरा गरी उद्योग क्षेत्रको विकासबाट अर्थ व्यवस्थालाई सबल तुल्याई औद्योगिक व्यवसायको विकास गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको पच्चीसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद — १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान ऐन, २०५३” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

♦ यो ऐन संवत् २०६५ साल जेठ १५ गते देखि लागू भएको ।

✕ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

- (क) “प्रतिष्ठान” भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ ।
- (ख) “समिति” भन्नाले दफा ६ बमोजिम गठन भएको सञ्चालक समिति सम्झनु पर्छ ।
- (ग) “अध्यक्ष” भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- (घ) “सदस्य” भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष तथा सदस्य-सचिवलाई समेत जनाउँछ ।
- (ङ) “कार्यकारी निर्देशक” भन्नाले दफा ९ बमोजिम नियुक्त भएको कार्यकारी निर्देशक सम्झनु पर्छ ।
- (च) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद — २

प्रतिष्ठानको स्थापना र व्यवस्था

३. प्रतिष्ठानको स्थापना: (१) औद्योगिक व्यवसायको विकास गर्नको लागि औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठानको नामबाट एउटा प्रतिष्ठानको स्थापना गरिएको छ ।
- (२) प्रतिष्ठानको केन्द्रीय कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ र प्रतिष्ठानले आवश्यकता अनुसार नेपाल ५८..... भित्र जुनसुकै स्थानमा आफ्नो केन्द्र, उपकेन्द्र, शाखा तथा उपशाखा कार्यालयहरु खोल्न सक्नेछ ।
४. प्रतिष्ठान स्वशासित संस्था हुने: (१) प्रतिष्ठान अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र सँगठित संस्था हुनेछ ।
- (२) प्रतिष्ठानको काम कारवाहीको लागि आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
- (३) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेच बिखन गर्न वा अन्य कुनै किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

---

५ गणतन्त्र सुदृढीकरण तथा केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६६ द्वारा झिकिएको ।

(४) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह आफनो नामबाट नालिस उजुर गर्न र प्रतिष्ठान उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

५. प्रतिष्ठानको उद्देश्य: प्रतिष्ठानको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) उद्योग व्यवसायको विकास कार्यमा संलग्न संघ संस्थाहरूको जनशक्ति विकास कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन त्यस्ता संस्थाहरूको मागमा आधारित प्रशिक्षक प्रशिक्षण, गुणस्तर व्यवस्थापन, सम्भाव्यता अध्ययन र परामर्श सेवा जस्ता सेवाहरू प्रदान गर्ने ।
- (ख) उद्योग व्यवसायको विकासको लागि गुणात्मक सेवा प्रदान गर्न आवश्यकतानुसार कार्यमूलक अनुसन्धान गर्ने ।
- (ग) सेवामूलक संस्थाको रूपमा उद्योग व्यवसाय क्षेत्रको प्राविधिक, उद्यमशिलता र व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान तथा सीप विकास गर्नको लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- (घ) स्वदेशी कच्चा पदार्थ वा स्वदेशी र विदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग व्यवसायको सम्भाव्यता अध्ययन, अनुसन्धान तथा विकासमा जोड दिने ।
- (ङ) =>.....

परिच्छेद—३

समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

६. समितिको गठन: (१) प्रतिष्ठानको उद्देश्य प्राप्तिको लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू सुव्यवस्थित रूपले सञ्चालन गर्न गराउन र प्रतिष्ठानको सम्पूर्ण काम कारबाहीको रेखदेख तथा प्रबन्ध गर्नको लागि एक सञ्चालक समिति गठन हुनेछ ।

(२) यस ऐनमा अन्यत्र अन्य व्यवस्था भएकोमा बाहेक समितिले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम र विनियमको अधीनमा रही प्रतिष्ठानलाई भएको सबै अधिकारको प्रयोग र कर्तव्यको पालना गर्नेछ ।

=> पहिलो संशोधनद्वारा झिकिएको ।

(३) समितिमा देहायका सदस्यहरु रहनेछन्:—

- (क) *सचिव, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय — अध्यक्ष
- (ख) *सहसचिव, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय — सदस्य
- (ग) *सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय — सदस्य
- (घ) अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ — सदस्य
- (ङ) *अध्यक्ष, घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ — सदस्य
- (च) *मन्त्रालयले मनोनीत गरेको एक जना महिला सहित
दुईजना व्यवस्थापन विज्ञ — सदस्य
- (छ) समितिले मनोनित गरेको निजी क्षेत्रका उद्यमीहरु
मध्येबाट एकजना — सदस्य
- (ज) समितिले मनोनीत गरेको वातावरणविद् एकजना — सदस्य
- (झ) कार्यकारी निर्देशक — सदस्य—सचिव

(४) मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि दुई वर्षको हनेछ र पदावधि समाप्त भएपछि निजहरु पुनः मनोनीत हुन सक्नेछन् ।

(५) समितिले आवश्यक देखेमा कुनै स्वदेशी वा विदेशी विशेषज्ञ, सल्लाहकार वा औद्योगिक व्यवसायसँग सम्बन्धित लब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तिलाई समितिको बैठकमा पर्यवेक्षकको रूपमा भाग लिन आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

७. समितिको बैठक र निर्णय: (१) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

तर वर्षमा कम्तीमा चार पटक समितिको बैठक बस्नु पर्नेछ ।

(२) समितिको एक तिहाई सदस्यहरुले समितिको बैठकको लागि लिखित माग गरेमा समितिको सदस्य-सचिवले अध्यक्षको स्वीकृति लिई बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

* पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(३) समितिको सदस्य-सचिवले बैठक बस्ने सूचनाको साथमा बैठकमा छलफल हुने विषयहरूको सूची सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा सदस्यहरूले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(५) समितिको कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत सदस्यहरू उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) समितिको निर्णय समितिको सदस्य-सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

(८) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

८. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः—

(क) ⇒.....

(ख) ⇒.....

(ग) प्राविधिक तथा व्यावसायिक सूचना र प्रविधि हस्तान्तरण सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्ने,

(घ) उद्यमशीलता, व्यवस्थापन विकास र प्राविधिक तथा सीप विकास प्रशिक्षक प्रशिक्षण जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,

(ङ) ⇒.....

(च) प्रतिष्ठान स्वयंले वा अन्य संस्थाहरूको सहभागिता मार्फत उद्योगसँग सम्बन्धित विभिन्न किसिमका अनुसन्धान, प्रशिक्षण, अध्ययन, सेमिनार, सर्भेक्षण, प्रदर्शनी, कार्यशाला गोष्ठी आदि सञ्चालन गर्ने,

⇒ पहिलो संशोधनद्वारा झिकिएको ।

- (छ) औद्योगिक व्यवसाय विकासको लागि आवश्यक पाठ्यक्रम एवं निर्देशिका तयार गर्ने, प्रशिक्षण र प्रशिक्षार्थीहरूको लागि परिणाममूलक कार्यक्रमहरू बनाउने, कार्यान्वयन गर्ने तथा त्यस्ता कार्यक्रमहरूको प्रभावकारिताको मूल्याङ्कन र अनुगमन गर्ने,
- (ज) औद्योगिक व्यवसाय विकासको लागि नेपाल सरकार वा विदेशी सरकार वा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था, निकाय वा व्यक्तिबाट नगद, जिन्सी वा अन्य सहयोग उपलब्ध गराउने,
- तर विदेशी सरकार वा विदेश स्थित अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था, निकाय वा व्यक्तिबाट नगद, जिन्सी वा अन्य सहयोग लिँदा नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
- (झ) प्रतिष्ठानको कार्यक्रमहरूमा लक्षित समूहको आर्थिक स्थिति हेरी कार्यक्रमको लागत अनुरूप पूर्ण वा आंशिक रूपमा शुल्क लगाउने, र
- (ञ) प्रतिष्ठानको उद्देश्य प्राप्तिको लागि आवश्यक पर्ने अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद —४

कार्यकारी निर्देशक र कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था

९. कार्यकारी निर्देशकको नियुक्ति: (१) प्रतिष्ठानको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा दैनिक कार्य सञ्चालन गर्नको लागि समितिले *मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट कुनै विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी उद्योग व्यवसायको क्षेत्रमा विशेषज्ञता प्राप्त *प्रतिस्पर्धाका आधारमा कार्यकारी निर्देशकमा नियुक्त गर्नेछ ।
- (२) कार्यकारी निर्देशकको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निज पुनः बढीमा चार वर्षको लागि नियुक्त हुन सक्नेछ ।
- (३) कार्यकारी निर्देशकको पारिश्रमिक, सेवाका शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

* पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

* पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

१०. कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः—

- (क) समितिको निर्णय एवं निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ख) प्रतिष्ठानको दीर्घकालीन एवं अल्पकालीन योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गर्ने,
- (ग) समितिबाट स्वीकृत योजना तथा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- (घ) स्वीकृत बजेट रकम निकासा दिने,
- (ङ) प्रतिष्ठानको प्रशासकीय प्रमुखको हैसियतले अन्य आवश्यक कार्य गर्ने ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिएदेखि बाहेक कार्यकारी निर्देशकको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था: (१) प्रतिष्ठानको काम सुचारु रूपले सञ्चालन गर्नको लागि समितिले आवश्यकतानुसार सल्लाहकार, विशेषज्ञ, प्रशिक्षक, अधिकृत र सहायक कर्मचारीहरू नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त सल्लाहकार, विशेषज्ञ, प्रशिक्षक, अधिकृत र सहायक कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका अन्य शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद — ५

कोष र लेखा परीक्षण

१२. प्रतिष्ठानको कोष: (१) प्रतिष्ठानको आफ्नो एउटा छुट्टै कोष हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्ः—

- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम ।

- (ख) विदेशी सरकार वा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्थाबाट प्राप्त सहयोग, अनुदान वा ऋण ।
- (ग) प्रतिष्ठानले उपलब्ध गराएको परामर्श, तालीम वा अन्य सेवा बापत प्राप्त रकम ।
- (घ) स्वदेशी वा विदेशी संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त दान, दातव्य वा उपहार ।
- (ङ) प्रतिष्ठानलाई अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) प्रतिष्ठानको तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण खर्च उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा जम्मा भएको रकमबाट व्यहोरिनेछ ।

(४) प्रतिष्ठानको कोषको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. लेखा र लेखा परीक्षण: (१) प्रतिष्ठानको आय-व्ययको लेखा तोकिए बमोजिम राखिनेछ ।

(२) प्रतिष्ठानको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकद्वारा तोकिएको लेखापरीक्षकद्वारा हुनेछ ।

परिच्छेद — ६

विविध

१४. उपसमितिहरू गठन गर्न सक्ने: (१) समितिले आफ्नो कार्य सञ्चालनको लागि आवश्यक उपसमितिहरू गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित उपसमितिहरूको काम, कर्तव्य, अधिकार तथा कार्यविधि समितिले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. वार्षिक प्रतिवेदन: (१)कार्यकारी निर्देशकले प्रतिष्ठानको वार्षिक प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र समिति समक्ष प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो प्रतिवेदनको एक प्रति नेपाल सरकारलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

- (२) प्रत्येक वर्ष प्रतिष्ठानको वार्षिक प्रतिवेदन सार्वजनिक रूपमा प्रकाशित गरिनेछ ।
१६. **अधिकार प्रत्यायोजन:** (१) समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये कुनै वा सबै अधिकार आवश्यकतानुसार सदस्यहरूको कुनै उपसमिति वा समितिको कुनै सदस्य वा कार्यकारी निर्देशकलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
- (२) कार्यकारी निर्देशकले आफूलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये सबै वा केही अधिकार आवश्यकतानुसार प्रतिष्ठानका कुनै कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
१७. **बैठक भत्ता:** सदस्यहरूले समितिको बैठकमा भाग लिए बापत तोकिए बमोजिम बैठक भत्ता पाउनेछन् ।
१८. **नेपाल सरकारसँग सम्पर्क:** प्रतिष्ठानले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा *नेपाल सरकार, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।
१९. **नियम तथा विनियम बनाउन सक्ने:** (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयनको लागि समितिले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ र त्यस्ता नियमहरू नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ ।
- (२) प्रतिष्ठानले आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्नको लागि यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरूका अधीनमा रही आवश्यक विनियमहरू बनाउन सक्नेछ र त्यस्ता विनियमहरू समितिबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ ।
२०. **खारेजी र बचाउ:** (१) औद्योगिक व्यवसाय विकास समिति (गठन) आदेश, २०५२ खारेज गरिएकोछ र सो आदेश बमोजिम गठित समितिको सबै चल तथा अचल सम्पत्ति प्रतिष्ठानमा सार्नेछ ।

---

* पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको गठन आदेश अन्तर्गत गठित समिति सित भए गरेका ठेक्का पट्टा तथा सम्झौताहरू प्रतिष्ठान सित भए गरेको मानिनेछ र सो समितिबाट भए गरेका सम्पूर्ण काम कारवाहीहरू प्रतिष्ठानबाट भए गरेको मानिनेछ ।

नेपाल कानून आयोग

दृष्टव्यः केही नेपाल कानून संशोधन गर्ने ऐन, २०६३ द्वारा रुपान्तर भएका शब्दहरूः—

“श्री ५ को सरकार” को सट्टा “नेपाल सरकार” ।